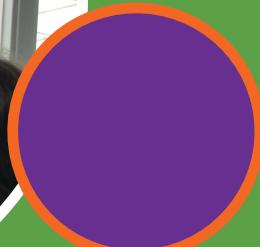

Fase C

LOL

Onderwijs- programma

•Entreprenasium•

Inleiding

<i>Inleiding</i>	2
<i>Doelen</i>	4
<i>Middelen</i>	8
<i>Invoering</i>	10
<i>Uitvoering</i>	13

ENTREPRENASIUM

Het entreprenasium zorgt voor een onderwijsprogramma dat ondernemende jongeren op een unieke manier voorbereid op een loopbaan als entrepeneur. Het entreprenasium begint al op de basisschool en loopt via verschillende leerroutes tot aan het hoger onderwijs. Deze gids dient als handleiding bij het entreprenasium-programma. Dit programma is te [downloaden](#) via de Entreprenasium Drive.

ENTREPRENEURSHIP

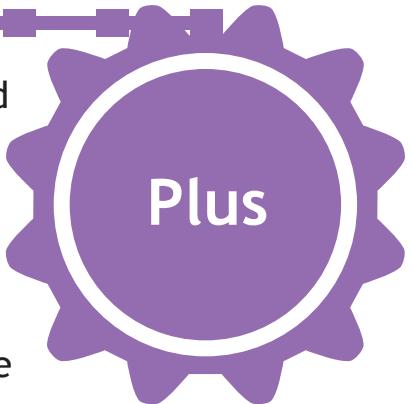
Het entreprenasium is de enige onderwijsvorm die leidt naar de

eindtermen van het vak Entrepreneurship. Het behalen van deze eindtermen levert in combinatie met toelating tot de universiteit (VWO examen of HBO propedeuse) een entreprenasium-diploma. Maar niet alleen dat, het legt een solide en inspirerende basis voor een ondernemende maatschappelijke rol. Dit kan zijn als (mede-)eigenaar van een eigen bedrijf, maar ook als werknemer met een goed ontwikkeld ondernemend bewustzijn.

OMVANG Het entreprenasium-programma heeft de zwaarte van een studiejaar voor een gemiddelde vwo-leerling. Vmbo- en havo-leerlingen moeten dus op meer uren inzet rekenen. Aangezien veel leerdoelen uit reguliere vakken kunnen worden verwezenlijkt in het entreprenasium-programma betekent dit niet een extra jaar inspanning.

ILLUSTRATIEF Elke fase en bouw kent een aantal hoofdleerdoelen (zie het entreprenasium-programma). Elk individueel entreprenasium specificeert deze geheel naar eigen inzichten in subleerdoelen. Een deel van de inhoud van deze gids is daarom niet voorschrijvend maar dient te illustratie van wat mogelijk is.

Plus

PERSOON De ontwikkeling van de persoonlijkheid van de ondernemende leerling staat in het entreprenasium-programma centraal. Leerlingen met de juiste eigenschappen, vaardigheden en houding zullen in staat zijn het beste uit het entrepreneurschap te halen. Van hen mag worden verwacht dat ze middels hun onderneming(en) een wezenlijke maatschappelijke bijdrage kunnen leveren.

HOUDING Het entreprenasium ontwikkelt als enige school niet alleen ondernemersvaardigheden maar gedurende de hele schoolcarrière bovenal een ondernemende houding. Het entreprenasium streeft ernaar leerlingen te laten ervaren dat het onderwijs een vriend is van de entrepreneur. Deze bewustwording wordt ondersteund door het streven leerlingen een substantieel deel van hun reguliere programma met ondernemen te laten invullen. Het leren vanuit een eigen onderneming maakt het belang duidelijk van hoge cijfers teneinde de beste vervolgopleidingen te kunnen volgen.

Eindtermen

De kandidaat toont entrepreneurship door de houding tijdens de eigen leeroute, de vaardigheid in ondernemen en een reflectie op een onderneming.

GEDRAG Het entreprenasium is ook een (international) business school. Het zorgt niet alleen voor een diploma die internationaal erkend wordt (zoals het vroegere middenstandsdiploma) en vrijstelling biedt voor bachelors in vakken als business administration. Een entroprenasium-diploma betekent dat van de gediplomeerde ondernemend gedrag kan worden verwacht. Dat hij het voortouw neemt, verantwoordelijkheid kan dragen en uitdagingen omarmt. Het vertelt bedrijven, hogere onderwijsinstellingen en investeerders dat ze te maken hebben met een type persoon die waarde wil en kan toevoegen door met kennis van zaken te ondernemen

Doelen

EINDTERM “De kandidaat toont entrepreneurship door de houding tijdens de eigen leeroute, de vaardigheid in ondernemen en een reflectie op een onderneming.” Deze zin vormt de basis van het entreprenasium-programma. Van deze doelstelling worden de eindtermen afgeleid. Deze specificeren de persoonlijkheid van de entrepreneur, zijn houding en vaardigheden.

IDENTITEIT Een van de belangrijkste doelstellingen van het entreprenasium is een ondernemende leerling bewust te maken van zijn rol in de maatschappij. Met zijn talent kan hij bijdragen aan een betere wereld. Hij is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid voor anderen. Het daadwerkelijk op zich nemen van deze rol is door persoonlijke vorming verder te ontwikkelen.

De kandidaat is een ondernemend, lerend en verantwoordelijk lid van de maatschappij.

Subdomein A1: Entrepreneur

1. De kandidaat baseert zijn rol als ondernemer op zijn persoonlijke kwaliteiten.
2. De kandidaat richt zijn gedrag vooral op het leveren van prestaties en het boeken van successen.
3. De kandidaat signaleert kansen in de samenleving, is zich daarbij bewust van de eigen positie en handelt daar op een ondernemende wijze naar.

Subdomein A2: Studax

4. De kandidaat neemt zelf de verantwoordelijkheid voor het initiëren, sturen en tot een succesvol resultaat brengen van zijn leerinspanningen.

Subdomein A3: Filantroop

5. De kandidaat stelt zijn ondernemen in dienst van de maatschappij.

ONDERNEMING Deze identiteit mag dan gewenst zijn door de school en de maatschappij, de leerling zal in de meeste gevallen vooral het opzetten en runnen van een eigen onderneming als voornaamste doel stellen. Vooral in den beginne. Later waarderen leerlingen op het entreprenasium juist ook de persoonlijke ontwikkeling.

De kandidaat is in staat een eigen onderneming te beschrijven, op te zetten, te vermarkten en te managen.

Subdomein B1: Productontwikkeling

1. De kandidaat is in staat een nieuw product of dienst te ontwikkelen.

Subdomein B2: Bedrijfsoprichting

2. De kandidaat is in staat een andere partij te overtuigen met hem of haar een onderneming te starten.

Subdomein B3: Bedrijfsvoering

3. De kandidaat is in staat zijn onderneming op een succesvolle wijze te leiden.

VRIEND De ‘school als vriend’ laat je niet alleen zien door een entrepreneur te helpen in zijn eigen ontwikkeling en die van het bedrijf, maar ook door te laten zien dat wat een entrepreneur leert in de reguliere vakken hiervoor ook van belang is. Aangezien op het entreprenasium de ondernemende leerling aan zet is, zal hij of zij vooral zelf die verbinding tussen de reguliere leerdoelen en het entrepreneurschap gaan leggen.

PROFIELBEDRIJF Voor veel leerdoelen uit het regulier examen geldt dat ze vrij vanzelfsprekend zijn te verbinden aan het vak “entrepreneurship”. Dit geldt bijvoorbeeld voor de vakken uit het maatschappij profiel. In die gevallen biedt het entreprenasium-programma de mogelijkheid door te reflecteren op het eigen bedrijf, alszijnde een profielwerkstuk, onderdelen uit het schoolexamen voor die vakken te bereiken.

De kandidaat is in staat logisch en consistent te reflecteren op het eigen bedrijf vanuit een historisch, geografisch, organisatorisch en economisch perspectief.

Subdomain C1: Geografisch perspectief

1. De kandidaat is in staat te reflecteren op het geografisch perspectief vanuit de duurzaamheid en de plaats van de onderneming.

Subdomain C2: Organisatorisch perspectief

2. De kandidaat is in staat te reflecteren op het thema management & organisatie vanuit het leiden en vormgeven van de eigen onderneming.

Subdomain C3: Economisch perspectief

3. De kandidaat is in staat te reflecteren op de samenleving vanuit de maatschappelijke rol van de eigen onderneming.

Subdomain C4: Geschiedkundig perspectief

4. De kandidaat is in staat te reflecteren op de plaats die zijn onderneming inneemt in de tijd.

BIJVANGST Het vak Entrepreneurship bereikt niet alleen Entrepreneurship zelf als leerdoel maar ook leren te leren, creativiteit, expressieve vaardigheden, taalvaardigheden, sociale vaardigheden, goed burgerschap, wiskunde, computervaardigheden en bewustwording van culturale verschillen.

LEERDOELEN Om deze eindtermen te bereiken zijn er hoofdleerdoelen afgeleid.

Leerdoelen

De leerling kan een wettelijk ondernemingsproces en zijn daarvan afhankelijkheid kennen.	Fase A: Jaar
	Leerdoel A1: De leerling kan een positieve bijdrage leveren aan de samenleving. De leerling demonstreert dit via een betrekken en verantwoordelijke houding tijdens de activiteiten van het project <i>Zij de Boss</i> .
	Leerdoel A2: De leerling kan een wettelijk ondernemingsproces maken voor het verder werken van maatschappelijk ondernemende ondernemers.
	Fase B: Entreprenasium
	Leerdoel B1: De leerling kan de relevante van het bestaande schoolprogramma voor zowel de maatschappij als voor de eigen ontwikkeling demonstreren. De leerling demonstreert dit door op grond van zijn ervaringen op eigen initiatief betrekkelijk in te zetten voor de ontwikkeling van zijn maatschappelijke ondernemende ondernemers.
	Leerdoel B2: De leerling kan een bewuste keuze maken voor het ondernemen.
	Fase C: Bedrijf
	Leerdoel C1: De leerling kan activiteiten uit het reguliere lesprogramma zelfstandig vervolgen door ondernemende activiteiten die minimaal leiden tot dezelfde leerresultaten.
	Leerdoel C2: De leerling kan een wettelijk ondernemingsproces op gedane voorstellen en een verbetering in de cijfers in vergelijking met die behaald in het reguliere lesprogramma.
	Leerdoel C3: De leerling kan een sterke toename van prestaties in het ondernemende ondernemers.
	Fase D: Onderzoek
	Leerdoel D1: De leerling kan de markt signaleren en daarnaar een nieuw product of dienst bedenken en vermarkten. De leerling demonstreert dit door een bedrijfsvoeringsplan op te stellen en hierin de belangrijkste aspecten van de bedrijfsvoering en -wervelijktijd worden beoordeeld, en door concrete bewijzen van ophame te tonen.
	Leerdoel D2: De leerling kan onderzoeken naar de haaltbaarheid van zijn voorgenomen onderneming en naar de betreffende markt.
	Fase E: Plan
	Leerdoel E1: De leerling kan een plan opstellen voor het succesvol oprichten, organiseren en succesvol runnen van een eigen onderneming. De leerling demonstreert dit door een ondernemingsplan op te stellen, onderhouden door een reflectie op zijn persoon, zijn leren en ondernemen, goedgekeurd door een financiële expert.
	Leerdoel E2: De leerling kan een bedrijfsvoeringsplan opstellen en hierin de belangrijkste aspecten van de bedrijfsvoering en -wervelijktijd worden beoordeeld.
	Fase F: Uitvoering
	Leerdoel F1: De leerling kan zijn onderneming effectief personeelsgebonden.
	Leerdoel F2: De leerling kan zijn onderneming accuraat blijven.
	Fase G: Diploma
	Leerdoel G1: De leerling kan onderzoeken uit het propedeutisch- of vwo-eindexamen vervangen door een reflectie op zijn of haar onderneming.
	De leerling demonstreert dit door een logisch en consistent essay te schrijven over zijn onderneming, dat meertalig als een profielwerkstuk voor het vwo-schoolexamen of een bachelor propedeuse.

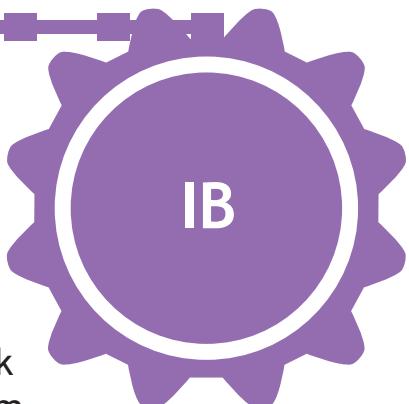

VAARDIGHEDEN In de eindtermen zien we de woordcombinatie “is in staat”. Deze omschrijving duidt op de vaardigheden die een entrepreneur in zich dient te hebben en hem succesvol maakt in zijn bijdrage aan de maatschappij. In de omschrijving van de leerdoelen wordt gebruik gemaakt van het synoniem “kan”. Dit om te benadrukken dat de leerling deze vaardigheid ook naar buiten heeft gedragen als een activiteit, zijn vaardigheid heeft gedemonstreerd via ‘doen’.

GEDRAG Welk gedrag de omgeving accepteert als bewijs voor de gespecificeerde vaardigheid wordt middels de termen “toont” of “demonstreert” aangegeven. Immers alleen door concrete prestaties via gedragingen van de aspirant-entrepreneur zelf kan men inschatten wat iemand beheerst.

TYPERING De hoofddoelen van het entreprenasium-programma zijn grof gezegd maatschappelijk, ondernemend en lerend van aard. In alle entreprenasium uitgaven zijn deze hoofdstromen via onderscheidende kleuren (kleurpsychologisch) getypeerd.

- Maatschappelijk = groen
- Ondernemend = paars
- Lerend = oranje

INTERNATIONAAL Een entrepreneur kenmerkt zich door het creëren van waarde door innovaties die zich niet beperken tot gebruik in de eigen regio of zelfs land. Een entrepreneur denkt groot en wil groot worden om met zijn ideeën zoveel mogelijk mensen te (be)dienen. Vandaar dat het entreprenasium haar inhoud afstemt op deze internationale ambitie.

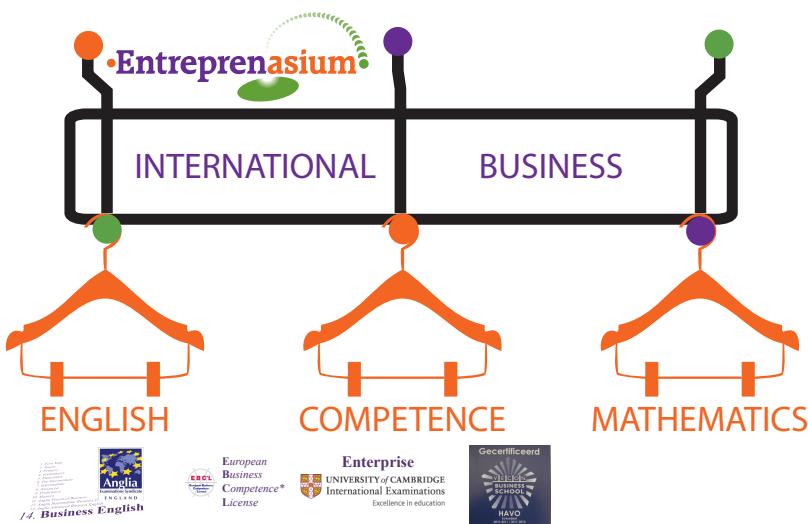

BUSINESS

Zakelijke capaciteiten zijn geen garantie voor succes. Het entreprenasium ziet het daarom als zijn taak elke entrepreneur van voldoende business gereedschappen te voorzien om succes te boeken. Het programma is ongekend in ondernemersvaardigheden in het voortgezet onderwijs als het gaat om de mate en het niveau van het aanleren van zakelijke vaardigheden.

KAPSTOK

Het Entreprenasium is een school met een substantieel en doorlopend programma voor entrepreneurs. Dat betekent dat er voldoende ruimte is voor een brede opleiding met uitgebreide leerdoelen zodat het wat betreft bestaande programma's niet gaat om OF OF maar om EN EN. Zo kan men zonder problemen initiatieven als ANGLIA, VECON Business School, Cambridge IGCSE Enterprise, EBCL, International Business College, de Z-Variant, CE Ondernemerschap, Economium of een eigen SE examen onderbrengen. Sterker nog, deze zullen het Entreprenasium op een school alleen maar versterken.

TOEPASSING

International Business (IB) kun je toepassen op een tal van disciplines. Het entreprenasium doet dit ook. Zo wordt de doelen van Geschiedenis vertaald naar International Business History. Hetzelfde geldt voor IB Geography (Aardrijkskunde), IB Economics (Economie) en IB Administration (M&O). Ook naast de maatschappijvakken kan IB als focus dienen. Vakken als Wiskunde en Engels kunnen bijvoorbeeld worden verdiept tot IB Mathematics en IB English. De modules worden Engelstalig op het moment dat de leerling over voldoende praktische vaardigheid beschikt in het zakelijk communiceren in het Engels.

Middelen

OPBOUW Het entreprenasium-programma rust op drie pijlers: het opzetten van een eigen ondernemende leerroute, het opzetten en runnen van een eigen bedrijf en het halen van het entreprenasium-diploma. Elke pijler wordt achtereenvolgens neergezet door een bouw (onder-, midden- en bovenbouw) van het entreprenasium. Elke bouw is weer onderverdeeld in fasen van ontwikkeling.

LEERLIJNEN Deze opbouw geldt voor leerlingen van het vmbo, havo en vwo. Waar, hoe lang en op welk moment zij een bouw volgen is verschillend. Op het vmbo kent men alleen de onderbouw. De middenbouw zal op het mbo plaatshebben. Alleen op het vwo vindt de bovenbouw zelf plaats. Voor de vmbo- en havo-leerlijn is de bovenbouw op het hbo. Overigens is het toegestaan en wordt het zelfs gestimuleerd dat leerlingen vooruit leren, dus zelf modules uit een volgende bouw volgen als ze daar behoefte aan hebben.

MODULES Op het entreprenasium zijn de leerdoelen per thema in modules gegroepeerd. Dit is gedaan om het organisatorisch behapbaar en overzichtelijk te houden. De modules hebben duidelijke benamingen. De inhoud van de modules sluit aan bij de thema's die voor een leerling op een bepaald moment spelen. Zo zal hij een keer een offerte moeten maken of een ondernemingsplan. Jij de Baas is bijvoorbeeld een module waarin een leerling leert of het entreprenasium bij hem past.

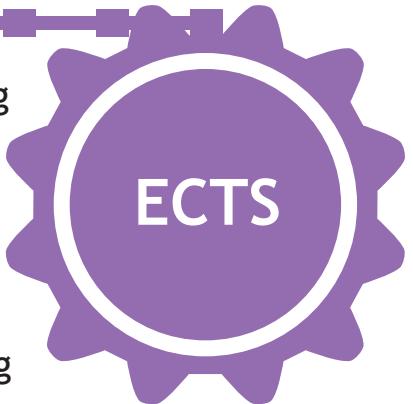
Programma

Leerlijnen

Modules (voorbereeld uitwerking)

Module	ECTS	Aantal ECTS (x 28 studiebelastingspunten VWO leerling)
Jij de Baas	10	International Business
Entree	10	Module gericht op persoon en maatschappij
LC	10	Module gericht op onderwijs en leren
Onderzoek	10	Fase in de ontwikkeling van een onderneming
Plan	10	Verkopen
Uitvoering	10	Hoger scorren
Diploma	10	Samenwerken
	10	De geschiedenis van je bedrijfstak
	10	Practisch IB English
	10	IB vrije keuze
	10	IB Mathematics I
	10	IB Mathematics II
	10	IB English B
	10	IB English Advanced
	10	IB English Literature
	10	IB English Plus
	10	IBP Concepts
	10	IBP Techniques
	10	IB vrije profielkeuze
	10	IB Mathematics
	10	IB Mathematics II
	10	IB English B
	10	IB Management and Organization
	10	IB Economy
	10	IB Geography
	10	IB vrije profielkeuze
	10	IB vrije profielkeuze

BEDRIJF Een entreprenasiast streeft naar een eigen bedrijf. Een reflectie op dit eigen bedrijf of die van een mede-entreprenasiast is een mooi middel om toepassingsgericht te laten zien wat en waarom men heeft geleerd tijdens de schoolloopbaan. Het bedrijf en de reflectie daarop vormt een gedegen en authentieke toets die recht doet aan zowel het checken van de leerling als aan de eigenheid van de leerling zelf.

ECTS

DEFINITIE Voor elke module kan een leerling studiepunten scoren. Deze studiepunten worden uitgedrukt in ECTS (European Credit Transfer System). Op het entreprenasium staat één ECTS voor 28 uur studietijd. Dat is de tijd die een gemiddelde vwo-leerling nodig heeft om de module te halen. Het programma van het entreprenasium heeft een omvang van 60 ECTS.

LEERROUTE Belangrijk principe is dat de leerling bepaalt wanneer hij aan welke module behoeft te gaan. De school stelt alleen eisen aan het studietempo. Een leerling kan dus rustig een module volgen die pas een paar jaar verder als zodanig door de school zinvol wordt geacht. Immers de ontwikkeling van een bedrijf kan via heel verschillende paden en snelheden verlopen. De leerling bepaalt ook hoe hij zich de leerdoelen uit een module eigen wil maken. Dat kan zelfs zover gaan dat hij andere subleerdoelen voor de module kiest. Dat mag zolang die subleerdoelen nog steeds leiden tot een concrete vertaling naar dezelfde hoofdleerdoelen. LOL maken geldt dus ook voor het vak entrepreneurship zelf.

ZWAARTE Wat is nu de omvang als je vmbo of havo leerling bent? Daarover zijn dit moment geen concrete onderzoeksgegevens beschikbaar. Het is wel bekend dat een havist meestal hetzelfde leert als een vwo'er, maar dat het studietempo anders ligt. Verder is het vwo vaak theoretischer, maar dat gaat niet op voor de inhoud van het programma van het entreprenasium dat vooral praktisch en betekenisvol dient te zijn. Het voorlopige advies is: houd er rekening mee dat 1 ECTS voor een vmbo- of havo-leerling meer tijd vraagt dan voor een vwo-leerling. Vooral LOL, het investeren in het leren leren, is voor een vmbo-leerling zinvol om extra aandacht aan te besteden om ook het niveau van de modules goed aan te kunnen. Daarom is ervoor gekozen om LOL voor het vmbo 2 jaar lang te doen en pas op het mbo met het oprichten van het bedrijf te beginnen.

Invoering

STIP Toen de ontwerpers bezig gingen met de leerlijn voor het entreprenasium was het eerste wat ze deden het zetten van de stip aan de horizon. De vraag moest beantwoord worden; “Wat willen we een ondernemende leerling meegeven aan het eind van de entroprenasium opleiding”. Het was de ontwerpers duidelijk dat dit niet alleen business skills moet betreffen. Het ging juist en vooral om het ontwikkelen van de persoonlijkheid maar evenzo zeer het ontwikkelen van het bedrijf. En wat bleek, dat beide heel goed samen te vallen waren.

EINDTERMEN De persoonlijkheid was meteen duidelijk, de ontwerpers wilden als school een vriend zijn van de sociale entrepreneur, in feite zoals de stichters er ooit zelf in zijn gestapt. Dat betekende dat de ondernemende leerling en docent hun talenten mochten aanspreken en ontwikkelen. Maar ook dat wat ze in het onderwijs leren van toepassing is voor het eigen bedrijf. Dat laatste betekende niet alleen dat de vaardigheden daaraan gekoppeld moesten worden, maar ook dat een reflectie op het bedrijf kon meetellen voor het diploma.

VAK Met verschillende partijen hebben de ontwerpers toen geprobeerd een stip te zetten. Dat leidde eerst tot algemene eindtermen voor een nieuw vak “entrepreneurship”. Daarna zijn de ontwerpers van daaruit dit verder gaan uitdiepen in hoofdleerdoelen voor dat vak.

METHODE Bij deze uitdieping dachten de ontwerpers niet alleen wat er in het regulier onderwijs aan leerdoelen zijn die natuurlijkerwijs onder dit vak moesten vallen. Ze dachten ook al aan het hoe. Want het was evident dat wil je de ondernemende persoon echt recht doen, of het nu leerling is of docent, dat je de manier van onderwijzen zelf onder de loep moet nemen. Want uit eigen ervaring maar ook uit onderzoek blijkt dat het conformistische systeem van onderwijs geen recht doet aan de ondernemende persoon en dat dit vaak lijkt tot onnodig uitval. De meeste mensen die prachtige initiatieven hebben opgezet voor onze maatschappij zijn geen businessmen maar entrepreneurs, en in tegenstelling tot de bedrijfskundigen juist bijna altijd drop outs op een of andere manier.

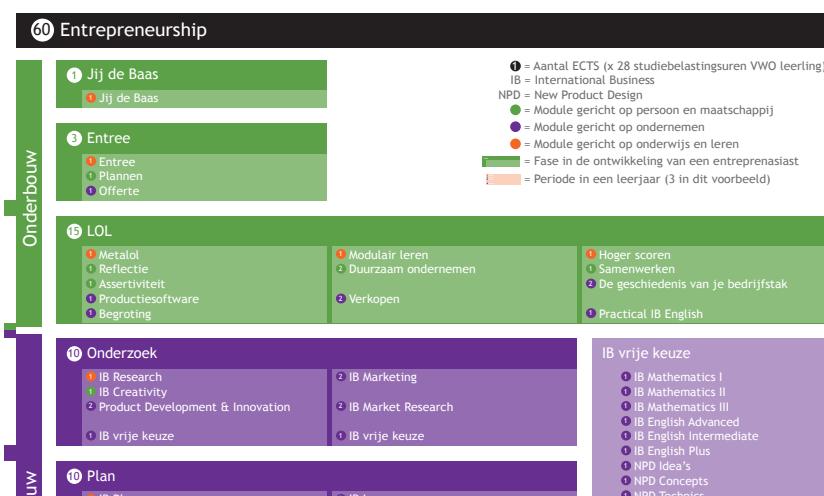

LOL De ontwerpers wilden dat het onderwijs een vriend van de entrepreneur is. Dat betekent dat je niet apart in het onderwijs een opleiding moet plaatsen maar er in geïntegreerd. Immers anders straal je zelf alsnog uit dat beide werelden niet samen kunnen vallen. En zo kwamen ze op de methodiek LOL. LOL laat de ondernemende persoon het zelf bedenken en zelf bepalen, maar wel zolang dit leidt tot betere leerprestaties. Iets wat de ondernemende persoon als een prikkelende uitdaging ziet en als rechtvaardig beschouwt. Ja je mag eigenwijs zijn, maar dan ook laten zien dat je gelijk had. In LOL verbinden de leerlingen hun liefhebberijen via ondernemerschap aan leerdoelen. Dat is belangrijk omdat ondernemende mensen bergen kunnen verzetten als ze precies op hun passie zitten, maar meteen indutten als ze er van af komen.

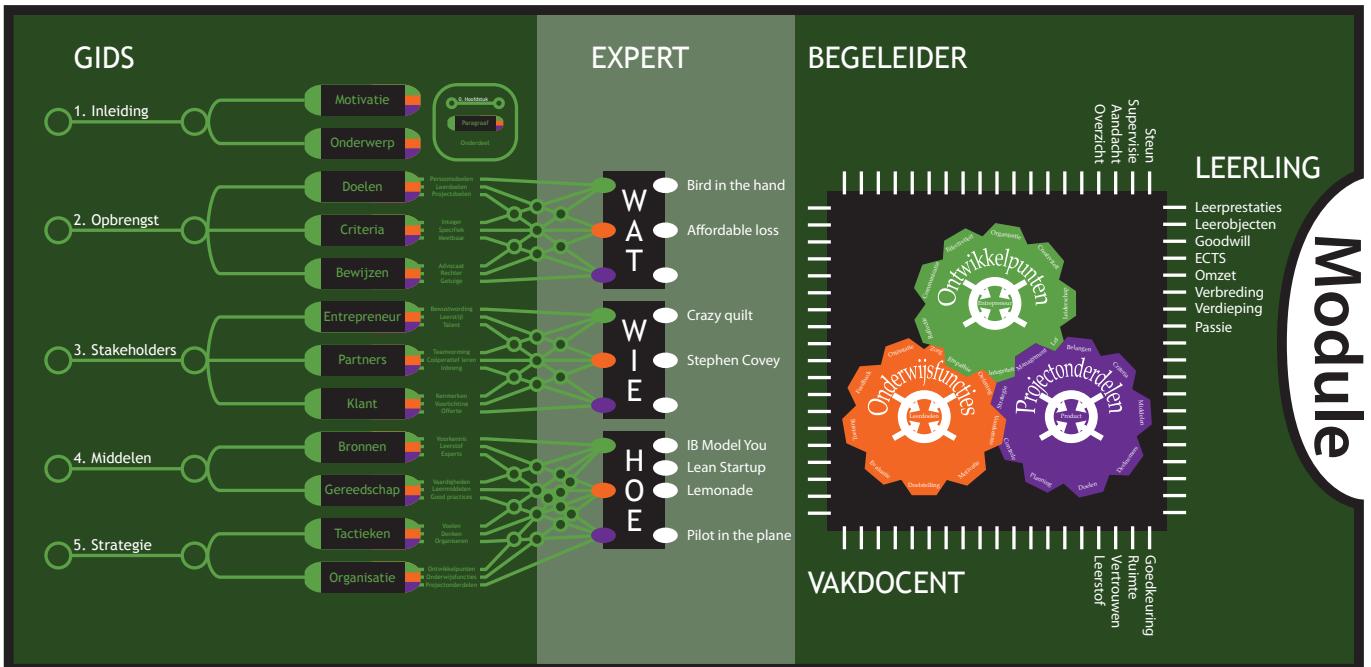
LEREN Door LOL te maken kunnen de leerling reguliere vakinhouden op een ondernemende wijze aantrekkelijk maken. Een wijze die overigens ook recht doet aan beter leren leren, en wat daar wetenschappelijk allemaal over bekend is. Zo hadden de ontwerpers drie vliegen in een klap, de leerlingen krijgen onderwijs die bij hun past, die meehelpt bij het realiseren van hun bedrijf en die hun ook nog beter laat leren. Maar LOL maken moeten ze wel leren aangezien het initiatief bij hun ligt voor projecten. Vandaar dat we ook in de hoofdoelen dit leren moesten definieren.

MODULES Uiteraard is het lastig in de praktijk steeds met de mond vol te praten over wat je moet leren. Leerdoelen zijn wel SLIM op het entreprenasium, maar daardoor ook uitgebreid en daarmee niet handig in het gebruik. Daarom hebben de ontwerpers ervoor gekozen, in aansluiting met het vervolgonderwijs, de leerdoelen te groeperen in modules met een titel die kort en handig in gebruik is. Een voorbeeld van deze verdeling in modules hebben de ontwerpers uitgewerkt.

Modules (voorbeeld uitwerking)

MODULEKAART Omdat bij de hand houden niet initiatiefrijk gedrag kan prikkelen, moesten de ontwerpers een manier vinden om modules te ontwerpen die wel de leerdoelen garanderen, maar toelaten dat de leerling zijn eigen leerroute daartoe ontwerpt. De ontwerpers hebben eerst een modulekaart gemaakt die inzichtelijk moet maken hoe het dagelijkse onderwijsproces er uitziet. Vanuit die dagelijkse praktijk zochten ze een verbinding met hoe ze een leerling wegwijs konden maken door een module. Dat wegwijs maken zonder te dirigeren leidde tot een format voor gidsen die de leerling kan naslaan.

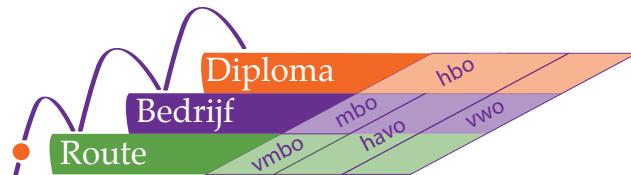

INHOUD Met de modulekaart en de voorbeeld uitwerking (scholen zijn vrij om een eigen weg te kiezen), zijn de ontwerpers eerst met partijen aan tafel gaan zitten om de hoofdleerdoelen te detailleren in leerdoelen en subleerdoelen. Deze partijen komen altijd uit waar een leerling terecht komt (de dagelijkse praktijk en het vervolgonderwijs), waar een leerling nu zit (het reguliere onderwijs, dus vakdocenten en vaksecties) en waar een leerling op zit (onderwijspecialisten van het entreprenasium). Deze partijen leveren niet alleen leerdoelen maar denken en leveren ook mee aan de inhoud van de gidsen. Het roer bij het ontwikkelen van een module ligt bij een docent die zelf het initiatief neemt voor de ontwikkeling van een module. Alle genoemde hulptroepen van die docent werken vrijwillig mee.

PROGRAMMA Hoe het entreprenasium-programma er in de praktijk uitziet bepaalt elke school zelf. Als het entreprenasium nog in ontwikkeling is, kan het zo zijn dan de school nog geen volledig programma aanbiedt. De school kan het voorbeeld programma/modules of onderdelen daarvan overnemen. Dit zijn uitgeteste modules die de leerdoelen van het entreprenasium programma garanderen.

LEERLIJNEN Het maatschappelijk ondernemend onderwijs kan bestaan uit een vmbo-mbo-hbo, havo-hbo of vwo leerlijn (of combinaties daarvan). In deze leerlijnen is de eerste voorwaardelijke stap het willen en kunnen volgen van een eigen ondernemende leerroute. In daarop volgende fasen wordt getracht een eigen bedrijf op te richten en vervolgens een entreprenasium diploma te halen.

VRIJHEID Wanneer een leerling toe is aan iets te leren bepaalt echter de leerling zelf. De school mag geen modules inroosteren, de volgorde en tijdstip bepalen de leerlingen. De school mag wel eisen dat er voldoende ECTS worden gehaald in een periode.

ROER Vaak is het lastig zelf een project aan een leerdoel te verbinden en vaak spelen meerdere leerdoelen tegelijk. Een onderwerp is dan makkelijk zoals een ondernemingsplan maken. De module over het maken van zo'n plan is gemaakt om een leerling te helpen een verbinding te maken met elk leerdoel die hij of zij bereikt door zo'n plan te maken.

EXAMEN In alle gevallen zorgt het programma ervoor dat in het examenjaar geen programma wordt gedraaid, maar wel eerder verworven vrijstellingen doorwerken in het schoolexamen. Voor het profielwerkstuk dient een leerling minimaal drie gevorderde profielkeuze modules te kiezen om het bedrijf te laten meetellen voor het schoolexamen.

LOL Uiteraard mag een leerling naast het programma, zoveel als het wil en voor elkaar krijgt, LOL maken. Dus wil de leerling zelf leerdoelen of modules vervangen, dat wordt dat toegejuichd!

COLOFON

Publicatie van de Stichting Entreprenasium

Inhoud en vormgeving

Rob Slagter

met medewerking van

Iris Hermens

Uitgave

Maart 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Entreprenasium ®

© Copyright Stichting Entreprenasium, 2013